

BASISCURSUS FOTOGRAFIE

DE COMPOSITIE

INKIJKVERSIE

JEROEN HORLINGS

A man in a blue suit and white shirt stands on a metal walkway with a mesh railing, looking up at a large circular opening in a brick tunnel. The tunnel is illuminated by warm lights, and the brickwork is visible on the walls and ceiling.

1

INLEIDING

INLEIDING

Los van de technische aspecten wordt de waarde van een foto grotendeels bepaald door de compositie. Een foto is een registratie, maar een goede foto moet meer zijn dan dat. Die moet zonder woorden een verhaal vertellen en het liefst doet hij dat zo origineel en interessant mogelijk. Het is daarom aan te raden om vooraf al over de foto na te denken. Wat wil je laten zien? Wat moet de foto vertellen? Wil je er een bepaald onderwerp uit laten springen of juist niet? Hoe geschikt is de omgeving waar je de foto wilt maken? Wat moet de gezichtsuitdrukking of emotie zijn, in het geval van een portret? Een goede voorbereiding begint met het bedenken van een goede foto en dat is niet zo spannend als het beroep van fotograaf soms lijkt. Probeer je de foto vooraf visueel voor te

Met wat voor camera je ook fotografeert, in alle gevallen is een goede compositie het voornaamste ingrediënt voor een goede foto.

stellen en bedenk een aantal alternatieven voor het geval er iets anders gaat dan je verwacht.

Wat zijn de ingrediënten voor een goede foto? De beste en duurste camera die er is? Een fijn oog voor compositie? Technisch inzicht in de beste instellingen? Mooi weer? Talent voor Photoshop? Geluk? Eigenlijk heeft alles met elkaar te maken. We kunnen de ingrediënten voor een goede foto onderverdelen in zes factoren:

1. De compositie
2. De juiste instellingen
3. Apparatuur
4. Omgevingsfactoren
5. Beeldbewerking
6. Het moment

Soms is een afwijkende compositie, zoals een close-up, ook mooi. Er hoeft niet altijd een duidelijk onderwerp te zijn, al is dat voor veel foto's wel het uitgangspunt.

COMPOSITIE

In dit eBook gaan we in op het eerste en belangrijkste onderdeel: de compositie. Een foto met een slechte compositie zal niet snel een topfoto worden, tenzij het onderwerp of een bepaalde vastgelegde actie zeer bijzonder is. Bij een goede compositie staat het onderwerp goed in beeld en is deze 'spannend' vastgelegd, bijvoorbeeld door de horizon of door het spelen met de voor- en achtergrond. Een foto kan technisch nog zo goed zijn, een slechte compositie kan hem tot 'saai' diskwalificeren. Los van de compositie gaan we in dit eBook ook kort in op de omgevingsfactoren en het moment.

Veel plezier met fotograferen!

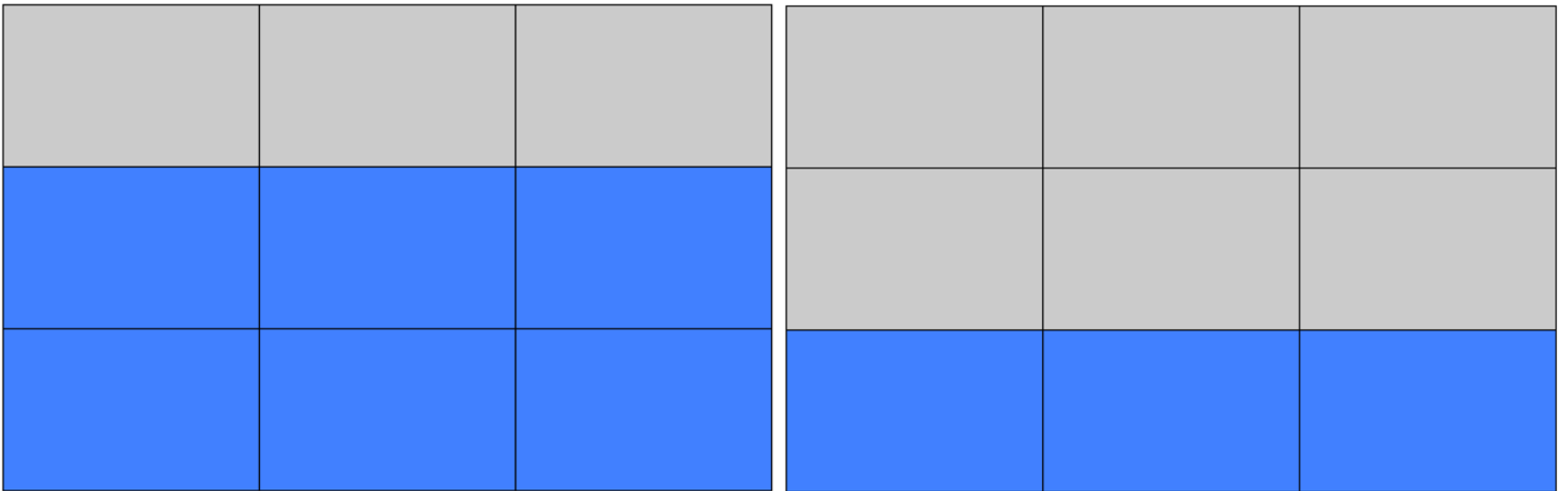
Jeroen Horlings, april 2016

DE REGEL VAN DERDEN

Ken je de ‘regel van derden’? Of de zogenaamde ‘gulden snede’? Beiden zijn handige richtlijnen voor het maken van een goede compositie. De essentie en de doelstelling van deze zogenaamde ‘regels’ is in eerste instantie gericht op iets heel simpels: voorkomen dat een onderwerp teveel in het midden wordt gepositioneerd.

Gevoelsmatig doen we dat namelijk al snel. We willen dat een persoon, een gebouw of een ander onderwerp goed en volledig in beeld staat en dus plaatsen we alles veilig in het midden. Maar eigenlijk is dat heel saai. Er is daardoor heel veel ruimte links en rechts, zonder toegevoegde waarde. Het is veel interessanter om een onderwerp juist niet in het midden te plaatsen en mede daarvoor is de regel van derden bedacht.

De regel van derden verwijst naar het in derden delen van een foto.

EENDERDE, TWEEDERDE

Door de verdeling in derden moet je altijd een keuze maken wat je centraal stelt; je kunt immers niet halveren en dus ook niet een onderwerp in het midden plaatsen. Je moet een keuze maken, waarbij een bepaald deel - zoals het onderwerp - eenderde in beslag neemt en het overige tweederde deel bijvoorbeeld uit de achtergrond bestaat. Maar andersom kan het ook: tweederde onderwerp en eenderde achtergrond.

Deze verdeling in derden is het makkelijkst toe te passen op de horizon. Je moet dus een keuze maken of je de horizon op tweederde of op eenderde plaatst, zie de afbeeldingen hierboven. Oftewel eenderde (voor)grond en tweederde lucht, of tweederde voorgrond en eenderde lucht. Ook als er geen horizon zichtbaar is, kun je dit principe toepassen.

Hetzelfde geldt voor portretfoto's. Zorg dat de persoon ongeveer eenderde of tweederde van de foto in beslag neemt en dat de rest wordt opgevuld door de omgeving. De omgeving zegt ook iets over de locatie het onderwerp en vertelt daardoor een verhaal. Bovendien schept dit meer ruimte voor beeldbewerking, waardoor er eventueel nog een deel van de foto uitgesneden kan worden.

Dezelfde regel gaat ook op als je bijvoorbeeld een landschap fotografeert. Zorg er dan voor dat het deel boven de horizon, de lucht, ongeveer eenderde in be-

Bij de bovenstaande foto is de Dom van Keulen centraal in het midden geplaatst. De horizon staat ook in het midden. Het resultaat is daardoor erg saai. En als kijker weet je ook niet waar je naar moet kijken; links en rechts van de Dom staan ook onderwerpen. Er springt nu niet duidelijk een onderwerp uit.

slag neemt en de rest tweederde. Ook hier geldt weer dat je de horizon beter niet in het midden kunt positioneren, omdat dit een saaie aanblik geeft. Denk ook in dit geval aan het positioneren van de horizon door middel van de eenderde-tweederde-regel. Dus door deze op ofwel eenderde of tweederde te positioneren.

Wanneer je een groot object als een gebouw of een auto fotografeert, kun je deze beter juist tweederde van het beeld in beslag laten nemen, tenzij de achtergrond ook van groot belang is. Een close-up van een portret of ander onderwerp mag natuurlijk veel meer ruimte in beslag nemen. Laat je creativiteit er vooral niet door remmen, maar houd de eenderde-tweederderegels in je achterhoofd als houvast voor een compositie.

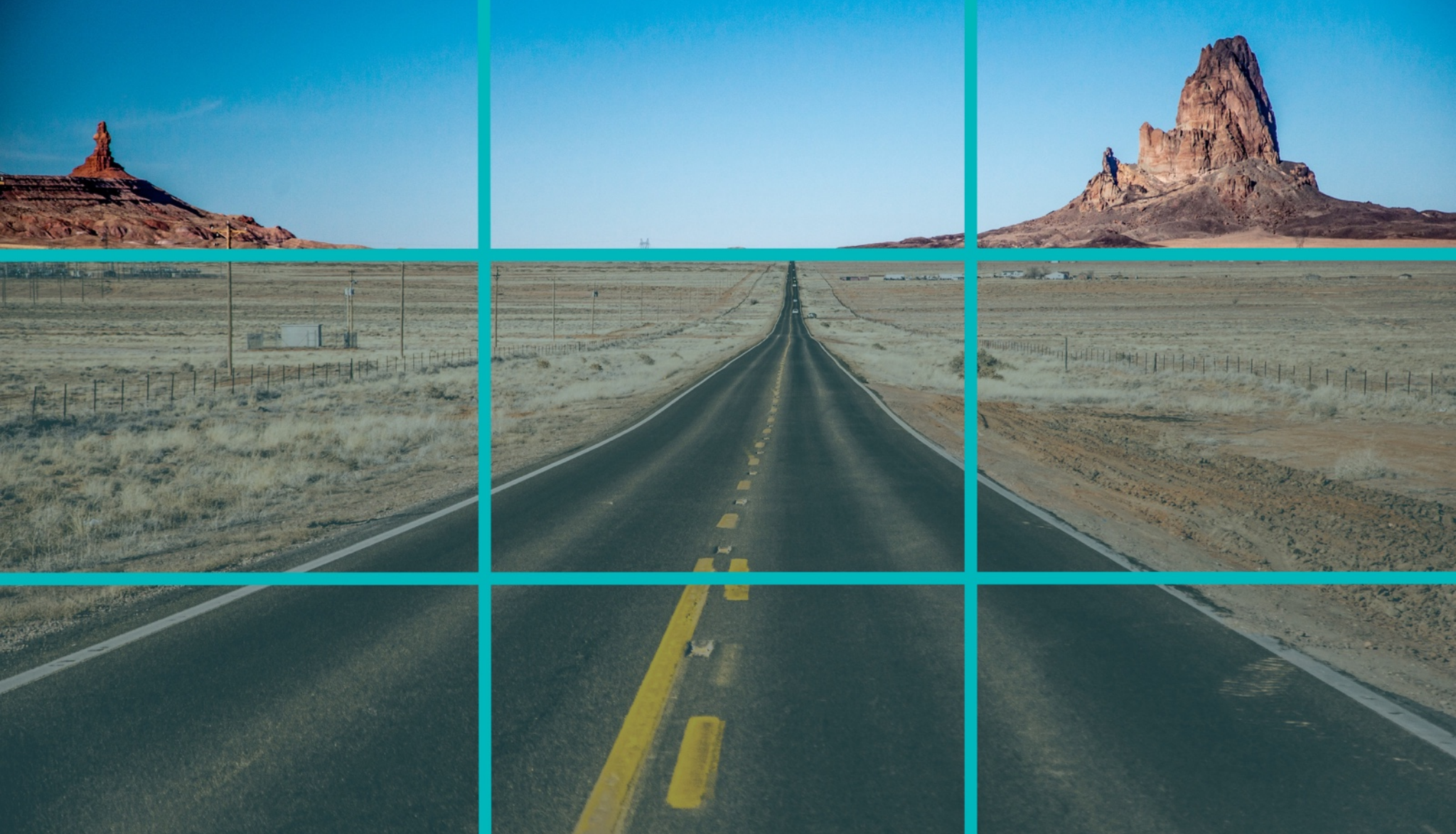

Door iets in te zoomen en de Dom en de horizon niet in het midden te plaatsen, ontstaat een meer dynamisch beeld. De horizon neemt eenderde in beslag en de voorgrond tweederde. Het lijnenspel van de brug leidt naar de Dom en versterkt daardoor de compositie.

RASTER

Een handig hulpmiddel bij het toepassen van de regel van derden is een optie in het menu van je camera (of smartphone). Vrijwel allemaal hebben ze een optie om een raster in te stellen. Dat toont twee horizontale en twee verticale lijnen in beeld en dus negen vlakken.

De horizon staat hier exact op tweede derde deel. De lucht neemt dus eenderde in beslag en de voorgrond tweede derde.

Zo'n raster helpt je om de regel van derden te gebruiken en dus een betere compositie te maken. De horizontale lijnen kun je gebruiken om de horizon te positioneren en verticale zijn handig om het onderwerp links of rechts van het midden te plaatsen. In de foto's op deze en de volgende pagina's hebben we zo'n raster over de foto's heen geplaatst en ook aangegeven voor welke vlakverdeling is gekozen, zij het horizontaal of verticaal.

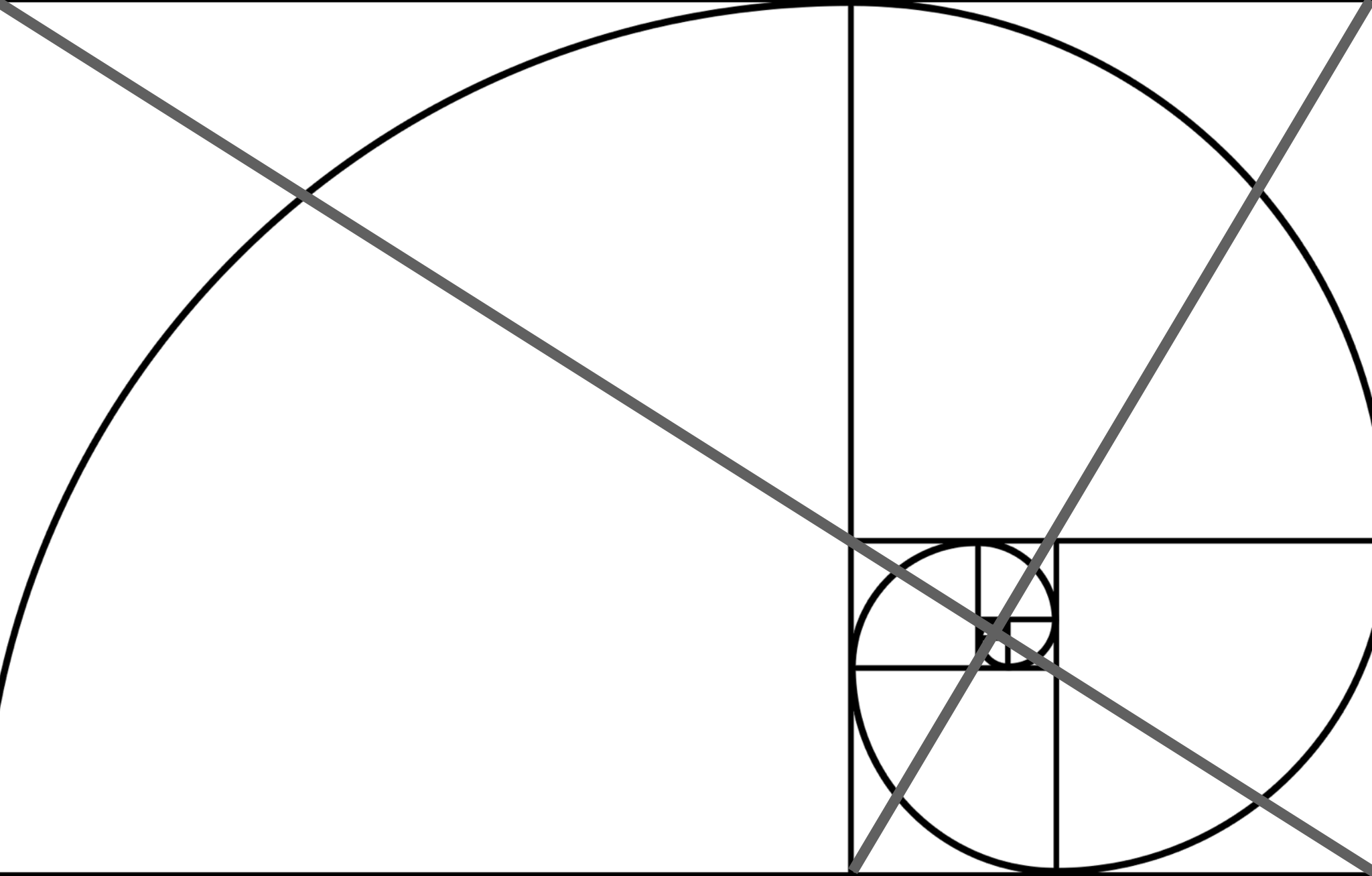
Ook als er geen horizon is, kun je je onderwerp positioneren door het beeld in derden te verdelen. Dat is handig wanneer je bijvoorbeeld geen horizon ziet omdat er iets voor staat of simpelweg wanneer er geen horizon is (bijvoorbeeld in het geval van een groot object). Ook de maan of de zon kun je met deze denkwijze positioneren, zodat hij in ieder geval niet exact in het midden staat.

Het 'kruispunt', aangegeven met de rode stip, ligt in dit geval exact op het hoofd van dit beeld van George Washington, nabij Wall Street in New York.

KRUISPUNTEN

Wil je je compositie nog spannender maken, dan is er nog een extra aandachtspunt: de zogenaamde kruispunten van de negen vlakken. Oftewel de vier hoeken van het middelste vlak. Als het onderwerp één van deze vier vlakken raakt, is dat een extra pluspunt want dit versterkt de compositie. Op dat punt raken twee lijnen elkaar en verbinden op die manier het onderwerp met de rest van de foto. Dit maakt een foto krachtiger en meer dynamisch. Als het onderwerp meerdere kruispunten raakt, kan dat het geheel nog meer versterken, al is dat ook afhankelijk van het onderwerp en de omgeving.

De Fibonacci spiraal vormt de rekenkundige basis voor de gulden snede. Het is een handig hulpmiddel als je een compositie tot in perfectie wilt verbeteren, vooraf en achteraf (door een uitsnede te maken).

FIBONACCI SPIRAAL

Om het nóg ingewikkelder te maken (voor wie de compositie tot in het perfectionistische wil beheersen) is er nog de zogenaamde *Fibonacci spiraal*. De term is gebaseerd op een spiraal die gebaseerd is op een complexe rekenkundige formule ($1:1,618$). Deze werd ontdekt en uitgewerkt door Leonardo Fibonacci in het jaar 1202. In rekenkundige zin vormt dit de basis van de 'gulden snede', oftewel de perfecte compositie. Het bijzondere is dat deze spiraal ook terug te zien is in de natuur, zoals een schelp en het zadenpatroon van een zonnebloem, maar ook in bouwwerken van de Egyptenaren, Grieken en Romeinen. Het snijpunt van de twee schuine lijnen zou het ideale startpunt van een compositie zijn. En de spiraallijn staat voor een optimale verhouding tussen ver-

12:30
zon op hoogste punt

TIJDSTIP

De impact van het moment van de dag, vanwege de stand en de kleur van het licht, zijn duidelijk te zien in de bovenstaande foto's. De eerste foto is gemaakt om half één 's middags, toen de zon op haar hoogste punt stond. Het gevolg is harde schaduwen en weinig kleur. De tweede foto is gemaakt om half acht 's avonds, enige tijd voor zonsondergang. Het licht heeft nu een oranje gloed en komt van opzij in plaats van boven. Let vooral op het effect op de huisjes.

20:30
vlak voor zonsondergang

Een stralend zonnetje
kan voor een compleet
andere impact zorgen.

Tussen deze twee foto's van Montreal zit slechts 30 minuten verschil. De bewolkte lucht draagt niet bij aan de sfeer. Toch is er in de verte wat blauwe lucht te zien. Een kopje koffie later ging de zon ineens schijnen en werd dezelfde foto opnieuw gemaakt, ditmaal met een heel ander resultaat. Een portie geduld en geluk is dus altijd meegenomen als je aan het fotograferen bent.

LIJNENSPEL

In het vorige hoofdstuk bespraken we dat een voorgrond en een achtergrond elkaar kunnen versterken. Een lijnenspel in de compositie sluit daar volledig op aan en gaat soms zelfs hand in hand. Lijnen kunnen een compositie versterken. Als ze naar het onderwerp leiden, wordt je oog daar automatisch naartoe getrokken. Het lijnenspel is dus een speelse en creatieve manier om meer aandacht op het onderwerp te vestigen, net als de regel van derden en scherptediepte. In dit hoofdstuk laten we een aantal voorbeelden zien waarbij dit het geval is.

7

SPELEN MET SCHERPTEDIEPTE

Er is scherpgesteld op de achtergrond, waardoor de voorgrond onscherp is.

De foto op de openingpagina is van Martijn Scholtens
www.martijnscholtens.nl

Wat maakt een foto een goede foto? Natuurlijk allereerst een goede compositie, op basis van de regel van derden. En daarnaast goede timing wat betreft het moment van de dag en natuurlijk de beste positie, ook ten opzichte van de zon. Maar er is ook nog een technische wijze waarmee je je foto's er meer kunt laten uitspringen: spelen met scherptediepte. Als we het over scherptediepte hebben gaat het in feite over *beperkte scherptediepte*, waarbij een deel van de foto scherp is en een ander deel onscherp. De onscherpte benadrukt en versterkt het scherpe deel - het onderwerp. En juist door die onscherpte wordt een foto bijzonder en interessant om naar te kijken. Spelen met scherptediepte leidt dus indirect tot een meer aantrekkelijke compositie.

Fotografeer kinderen op ooghoogte

OOGHOOGTE

Een andere belangrijke richtlijn is om op ooghoogte te werken. Dat is vooral bij kinderen van belang. Volwassenen zijn een stuk groter en als je vanaf je natuurlijk hoogte een foto van een kind gaat maken, richt je je camera dus altijd omlaag. Meestal komt dat de compositie niet ten goede; je krijgt dan een groot hoofd en klein lichaam. Bovendien komt de grond dan ook al snel in beeld. Probeer dus op dezelfde hoogte een foto te maken - dat is een stuk mooier. Ga bijvoorbeeld op je hurken zitten als je een foto maakt. Hou hier ook rekening mee als je volwassenen fotografeert die wat kleiner zijn dan jij zelf bent.

Veel camera's hebben wel een panorama-modus, maar geen 360 graden-stand. Een 360 graden-foto is in dat geval het beste te maken met een smartphone. Daarmee kun je stapsgewijs om je heen fotograferen om alle vlakken in te vullen. De foto van de Space Shuttle Discovery is op die manier gemaakt.

BLENDING EN STITCHING

Twee woorden die de essentie van een panorama vertegenwoordigen zijn stitching en blending, letterlijk vertaald: stikken en mengen. Allereerst moeten de foto's aan elkaar worden geplakt (stitching), waarbij de ene foto naadloos moet aansluiten op de andere en vervolgens moet de helderheid- en kleurovergang tussen beide foto's gemengd worden (blending), zodat het er natuurlijk uit ziet. Zelfs wanneer je alle regels voor de juiste belichting van een panorama in acht neemt, zullen de samengevoegde foto's soms niet helemaal overeenkomen qua kleur. Wanneer je dit stadium voorbij bent en de panorama gemaakt is, begint het echte werk pas: de nabewerking. Dit is vaak

